

תוספות הרא"ש מסכת עירובין

[דף כו ע"א - כח ע"א]

העיר ביחד א"ע"פ שהיתה של יחיד שלא היו שם ששים וכו', וגם פי' שהיה לכל הני חומות המבואות שבין השכונות ומשולשין ועשו מחיצות לכל ראשי המבואות לכל צד לצורך פירא דבי תורי'. וקשה לפירושו שפירוש שלא היתה מחווא ס' רבוא דהא אמרינן לעיל פ"ק ב"ה אבולי דמחוא אלמלא לדחותיה נעולות בבילה חזינן עליה משום ר"ה ופרש"י לפי שהיו שם ס' רבוא, והא פירוש נמי שלא היו לה חומות קשה לדלעל משמע דהווי לה חומות דקאמר אבולי דמחואו דהיינו שערי העיר. ועוד הקשה ה"ר יצחק בר מאיר דלקמן פי' כיצד מעברין אמרי' דעיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין כולה בלא שיעור וקאמר החם דמחואו עשו לו שיעור אלמלא היתה מתחלה ח"ר רבים, וגם לינשא דמשום פירא דבי תורי לא משמע כפירושו. ונראה לפרש דפירא דבי תורי הווי אורכים ומפסיקין בין מבוי למבוי והווי יותר מבית סאתים והווי עמוקים ומחיצות לא חשיבא מחיצה גמורה ליתשב מוקפת לריה לפי שעשויה להניח שם גרעני תמרה, ומשום פירא דבי תורי שהווי מסיקים באמצע המבואות ולא היו יכולין לטלטל לא תוכס לצד אחר הילכך הוצרך לערב כל אחד ואחד לבדו, אבל אם לא היו פירי מסיקין היה יכול לערב כל העיר ביחד והווי משייר' ב' דיווחין לר' יהודה ולשאר תנאי כדאית להו.

מכאן צפריטא פי' מילכים שהן כביירות בינוניות. וא"ת מנא לן דקורפף היה דילמא חצר מושק הווי להכי שרי טובא, ופרש"י דאי חצר לא הווי קרי ליה חיטובה אלא חיצונה, והקשה רבינו מאיר דילמא שלש צירות זו לפנים מזו הווי דהא אשכחן במגילת סאתי חצרי הפנימית, וחורזן ודמחצת עיר וקרינן חצר וניתן לירוש דאסטרטא של מלכים הן כעירות בינוניות ואי חצר הוא מאי קמ"ל פשיטא דשרי ואפילו טפי מערעית בינונית הווי שרי.

דף כו ע"ב. **לר' אליעזר כשהוא מנטף רשותו ואינו צריך וכו'.** וא"ת ש"מ מאי קמ"ל רב ששת בלשונא הא נמי משמענן ליה ממתניין דר' אליעזר משתטל בעין יפה מבטל, וי"ל מוקאמין דר' ששת לרביי' ב' אליעזר המבטל רשות חצרו רשות ביתו ביטל

ולא קאמר נתבטל משמע דבעין יפה ביטל ואף לאורו שלא ביטל אמרינן דיבטל לו. **אצוותא הרוייתא.** פרש"י סיב הגדל סביב הדקל, וקשה לפירושו דאמרינן פי' כל שעה מה מצה מינו ורעים אף מרור מינו ורעים, ונראה כפר"ח שפי' שהוא מין ירק ששמו כך, מיהו איפשר לקיים פרש"י שהוא מין ירק הגדל מן הארץ ונכרך סביב הדקל.

הדרן עלך עושין פסין בכ"ל מערבין. פירוש עירובי תחומין אבל עירובי חצרות בעינן פת למולי' עלמא בפ' הדר.

דף כז ע"א. **כ"ל שנישוא על גבי הוב.** היינו עליונו של זב כגון כבד ארוך שנגרר מקצתו בארץ ומקצתו מתח על ראשו דמשום היסט אינו נמא א"כ מס"ט כל הבגד כדאמרינן איהו גמגו שהוא ככולו הווי אומר זה הסיטו, או אי נמי כגון שאחד חופש לו הבגד על ראשו ואין הטמא מס"ט וטמא משום עליונו של זב, אי נמי איניש אהויהס גמור איירי ובכמה דרוכות קרי להיטט בכל דבר שאין דרך ההעלותו עליו מידי הרהה אמשכב ומושב דאינו נוהא אלא כבד הדואי למשכב ולמושב.

והא איכא כמרוין ופטורות. דפשיטא ליה דלא חשיבי לסמוך עליהם משום עירובי דאפילו בתפוחים קאמר לקמן וכי מערבין בתפוחים, וצריך לומר דאין מטמאין וטומאת אובלין מראין מערבין בהן כדמוכח מנתי' דמעילה דמיתנין לקמן. וא"ת ובסמוך דקאמר ואן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב הרי כמהין ופטורות דנקחין בכסף מעשר דפרי מפרי הוא ואין מערבין בהם, וחטים נמי נקחים בכסף מעשר ומוכח בכסף דאין מערבין בהן, וכפניתו נמי דנקחות בכסף דאין מערבין בהן, ומוכח לקמן דדוקא פולין לחין מערבין בהן ומסתמא אפי' יבשין נמי נקחין בכסף מעשר, וי"ל דלא דמי דכל המין דאמרינן היינו משום דלא חזו לאכילה בשעה מערעירוב חל כדפרש"י לקמן אבל נקחין בכסף מעשר וטמאין וטומאת אובלין כיון דחזו על ידי חיקון מידי הרהה אבהמה והיה דנקחין

בכסף מעשר א"ע"פ שאין מערבין בהן, אבל דבר שא"צ חיקון [אם ניקח בכסף מעשר כ"ש מערבין בו, ומתני' דמעילה דקתני וכמוון ב' סעודות לעירוב ובביצה לטמא טו"א] מיידי במידי דלא בעי חיקון.

דף כז ע"ב. **מ"ב זמ"ח בהב"ענה.** ולגבי עירוב נמי איצטריך לאשמועינן כשאין בשמן בפני עצמו שיעור עירוב.

בבקר במ"ב שלוקחין וכו'. אומר ר"ת דמביח"ן קא דריש אבל פרטי גופיהו צריכי לשום דרשא כדרושנן מניהו לקמן כלל ופרט וכלל, וממה נפשך תרי מניניהו צריכי כדאשכחן גבי הנקפה בפ"ק דקדושין דאי כתב חרמנא צנא הו"א בעלי חיים אין גדולי קרקע לא ואי כתב שר הו"א אמינא איפכא, ושאר פרטי נמי שמא צריכי לדרשא אחרינא והכא מביח"ן קא דריש, תדע מדקאמר בסמוך ואי כתב חרמנא שר הו"א מאי שר דבילה קעילית ואי שר גופיה קאמר הא אמרינן בפ' בתרא דיומא וכפ' ג' דשבוועות דלא משתעי בדבילה דלפניה משמע שר שר מניור מה להלן יין אף כאן יין, ועוד דלמה לי התם למימר דלא משתעי בדבילה קעילית משום דגמר שר שר מניור תיפוק לי' מניור דרושנין ביין מלמד שלוקחין יין על גבי קנקנו תו לא איצטריך קרא לאיתויי דבילה קעילית כדמוכח סוגיא דמקמינן אלא מוקמינן ליה לתמד שהתמיך, אלא אי מביח"ן דריש הכא ניתא דאי לאו ג"ש דשכר שר לא הווי מפקינן שר ממשעויהה דמשמע כל מידי דמשכר דהיינו דבילה קעילית ויתורא דבי"ת הווי מוקמינן לה לדרשא אחרינא. וא"ת אכתי אמאי צריך למילף מנינין למינין דאשמועינן דשתייה בכלל אכילה לא הווי צריכנא לג"ש דא"ע"ג דשכר משמע מידי דמשכר והווי מוקמינן ליה בדבילה קעילית מ"מ מרבין מן הבי"ת תמד שהתמיך וכתבי ואכלת ש"מ דשתייה בכלל אכילה, וי"ל דואכלת לא קאי אריבוייא אלא אגופיה דקרא דהא עור קנקנן לאו בני מאיני' ניתנו.

ע"ג גג עורה אין. וא"ת תיפוק לי' מיין על גבי קנקנו, ואי משום דהיינו שתיירותיה העור נמי חביב שמר' פ' העור והרובט, וי"ל דלא חשיב עור שתיירותא לבשר קנקנן לין

תוספות רבינו פרץ

דף כז ע"ב. **ההא אמינא מאי שר דבילה קעילית.** וא"ת א"כ מאי אתא לאשמועינן פשיטא דהא פירא הוא, ויש לומר כדס"א כיון דמשכר פירי גרוע הוא, פי' אבל לא הייתי אומר בהלכה כלל אבל השתא דכתיב יין ארבות קנקנו ע"כ שר לאו לדבילה קעילית דבת דה"א השתא ענקן שרי בדבילה קעילית מביציא אלא ודאי אתא לומר משהחמיץ גרוע אף מקנקן דקרינא בעלמא הוא, וא"ת היכי הווי מנינין למינין דשכר ר"ל בדבילה קעילית הא שבוועות (כ"ג א') רוצה להוכיח מהאי קרא אכילה בכלל שתייה ופרץ אימא יין ע"י אגילון דמי' דשכר ר"ל בדבילה קעילית הא שר מניור ומהאי גו"ש מפקינן דשכר אינו ר"ל בדילה קעילית אלא ר"ל שתייה וא"כ היכי הו"ל הכא דשכר ר"ל בדילה קעילית, ועוד קשה דה"ל קשה התם דהייכי ס"ד דשכר ר"ל בדילה קעילית הא מוכח הכא דשכר אינו ר"ל בדילה קעילית אלא ר"ל תמד משהחמיץ מדכתיב יין דאתא למינין יין על גבי קנקנו, ויש לומר דלפירוש ר"ת ינחא דפי' דמיתורא דביח"ן קדריש והשתא ינחא דהכי קאמר אי כתב חרמנא בשכר הווי אמינא מאי שר דבילה קעילית פי' ע"צ דגופיה דשכר ר"ל שתייה כדמוכח בשבוועות כדפרישתי מ"מ הייתי אומר דבי"ת דבשכר אתא לדבילה קעילית, והתם נמי הכי קאמר אימא שר דבילה קעילית פי' נתי נמי דבי"ת דבשכר לא איצטריך לדבילה קעילית כדמוכח בעירובין מ"מ שר שר גופיה אימא דר"ל בדילה קעילית ומשני שר שר מניור ומהאי דמיידי במעשר מיידי נמי בעירוב וא"כ קשה תיפוק לי' משום השטן דלא שייך לומר כדקאמר במעשר, ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן היכא דליכא שיעורא דליכא ב' סעודות מן השמן לבד ובעירוב צריך ב' סעודות ואשמועינן דהמים והמלח מלישמינן ומצטרפין.

דמהופשט עורו אין הבשר צריך לו אבל הין צריך לקנקן כל שעה.

דף כח ע"א. **צירנה זוקה שש.** פרש"י הא דכתיבי כדמוכח בקדושים תהיו ובלא תשקצו את נפשותיכם בבמהה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה לא חשיב ליה דבבמהה חיה ועוף גדולים משתעי דלא כתיב ביה [שרץ] ולשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא על ידי שירוצו וריחושו מפני לשון רמישה שייך על הדבר הרוחש על קטנו, ופרש ה"ר גדולים משתעי דלא כתיב וכל החיה הרומשת במים זה הנחש אלמלא לשון רמישה שייך על הדבר הרוחש על הארץ, ופרש ה"ר עיקב מאורלינש ז"ל משום דההוא קרא מיידי בח' שרצים דוקא כדאמרינן במעילה פרק קדשי מוכח במבדילים דבר הבתוב דכתיב כפייהה דקרא אלא הובלתי אתכם לטמא דהיינו ח' שרצים מטאם המבדילים משאר שרצים הטהורים. ומיהו קשיא לי לפירושו אמאי קאמר דצירה לוקה בשרץ הארץ נמי מצו לאשמועינן שש כגון אכל לטאה או חומט.

אהני כל"א קמא זמונטי כל מאי דלא דמי ליה משני בדרין. וקשיא דמ"ב פ' ג' מיניס אמרינן פשיטא איכא בין תרי פרטי זבלא לתרי כללי ופירא דאילו תרי כללי ופירא דאי איכא דדמי ליה אפי' בתד צד מרבנין תרין פרטי זבלא עד דדמי ליה משני בדרין אלמא דבתד צד ג' סוגיא, ויש צורך דשני חשיבי בתד צד דהתם, דפרי מפיי וגדולי' קרקע שקולין ושיוין הן, וכן כבכורות בריש על אלו מוקמינן גבי פסח זה עור דדריש שרי על פסח מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר, וכן בפ"ק דקדושין גבי יוצא בשן ועין כי האי גונא, והא דפרץ לעויה ויאמא מה הפרט (מפורש) מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר למאן דאמר כללא קמא דוקא פרץ דלא תני דצדוין כללא דמ"ב פסח זה עור ובניי תרי דצדוין דחשיבי כחד צד אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא בעינן דדמי ליה אפילו באותו צד שבתל ממלאכתו דהוא גרוע ומוכרבי ליה טפי מאינן אלא גרוע הוא וכדבעי הכי נמי ולד ולדות הארץ. ויש מקומות דאפילו ד' צדוין שקולין וחשיבי כחד צד כי ההיא דסוף אלו טרפות

דף כח ע"א. **זוקה ד'.** שני לאוין האמורין כסחם שרץ, ושנים האחרים האמורים בשרץ המים, חד במשנה תורה (י"ד) וחד בשמיני (ויקרא י"א), ודוקא כשהרגה במים דאי הרגה בארץ לוקה עליוש שבעה, ארבעה כדפרישתי וג' דכתיבי בשרץ הארץ דכין פשוטה מן המים היו שרץ הארץ.

נמ"ה זוקה הלש. שנים דכתיב גבי שרצים סחם, הלש דכתיב בשרץ הארץ. **צירנה זוקה שש.** ה' דגמלת שרץ הארץ והו' דשרץ העוף דשמני, והקשה בקי' והא אכתי איכא אחריני דכתיב בפרשת קדושים (ויקרא כ') אל תשקצו את נפשותיכם בבמהה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה, ותיריך דההוא בגדולים מיידי דומיא דבהמה מיידי, ולא נהירא דהא כתיב ובכל אשר תרמוש ואמרינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין י"ט ב') ובכל חיה הרומשת זו נחש אלמא דלא מיקרי דמא אלא דבר שרומש על הארץ, לכן ג"ל דמשום הכי לא חשיב ליה האי קרא משום דההיא קרא מיידי כמבדילים בתורת כהנים (מעילה י"ד ב') משום דכתיב אשר הכלותי לכם לטמא אלמא במבדילין דהיינו ח' שרצים, מיהו אכתי חד ק' מעוף בבמהה דבהם ליה למימר מבדילים אלא מאי א"א אינו לוקה בשרצים משום לאו דעוף ובגמלה משום לאו דבהמה, וצריך לומר גבי כהמה ועוף כתיורין ואשון דהיינו בגדולים אמריור.

הא צבתר דאתא רב פלפלי. פי' וראה שהיו אכילים חזיו ואו הויה להם שמעורבין בו, כן פירש הקונטנר. **שורעו זירק מתעשרין ירק וזרע.** וא"ת ולמה תנא הכי ליערבינהו וליתנינהו הכי שורעין לירק (ולעירב) [וא לזרע] מתעשרין זרע וירק, ואומר ר"ה דאיכא נפקותא דאינן שרים דכי זרעין לירק שהיתה מחבשבתו לירק הווי ירק עירק ואפילו לקטו זרע מ"מ יש להם דין ירק